

AJANKOHTAISTA MAL- SUUNNITTELUSTA ja MAL(PE) sopimuksista

*Kati-Jasmin Kosonen
Valtakunnallinen MAL-verkosto, TKS
1.11.2018, JustDE kick off, HY*

Kaupunkiseutujen MALPE-työ - tiivistys

Integroivaa suunnittelua kaupunkiseuduilla

- **Horisontaalinen integrointi:** maankäytön, asumisen, liikenteen, palvelujen ja elinkeinokehittämisen sektoreiden yhteensovittaminen
- **Vertikaalinen integrointi:** kaupunkiseututaso tuo yhteen valtion ja seudun kuntien intressit
- **Strateginen maankäytön suunnittelu:** seudulliset rakennemallit ja –suunnitelmat, yhteiset yleiskaavaprosessit, hiilineutraaliusohjelmat, aikajänne 2035/ 2040

MAL(PE)-sopimukset 2016-2019, Helsingin, Tampereen, Turun ja Oulun seuduilla

- Valtio tukee **suuria infrahankkeita** kaupunkirakenteen eheyttämistä, kaavoituksen vauhdittamista, tonttitarjonnan ja kohtuuhintaisen asuntotuotannon lisäämistä vastaan
- *Sopimusperusta kaupunkipolitiikkaa (kasvu: Kasvusopimukset)*, nykyisellään ei pakottavaa lainsäädäntöä -> MRL uudistus voi muuttaa käytäntöä
- **Tulevalla MAL-sopimuskaudella** liikenteen päästövähennyksiä toteuttavia toimenpiteitä vahvemmin sopimuksessa (päästöjä vähennettävä 50 %).

MAL-sopimusten taustaa

- **Sopimusneuvottelut** tärkeä vaihe sopimusmenettelyä, yhteensovitetään paikallisia ja valtion ja kaupunkiseudun näkemyksiä yhteen (aiemmin MAL- aiesopimus)
- **Valtioneuvoston periaatepäätös** kaupunkien ja kasvu-vyöhykkeiden kasvusopimuksista ja **suurten kaupunkiseutujen** maankäytön, asumisen ja liikenteen sopimuksista 19.5.2016 (viimeisin)
- MAL-sopimusmenettely koskee tällä hetkellä **Helsingin, Tampereen, Turun ja Oulun kaupunkiseutuja**
- Uusi sopimuskausi on valmistelussa (2020-2023), kaupunkiseutuneuvottelut aloitetaan syyskaudella 2018.

MAL - sopimus on kokonaisuus

Tavoitteena on yhdyskuntarakenteen ja liikennejärjestelmän yhteensovittaminen

- Maankäytön, asumisen ja liikenteen päästöt pienenevät
- Yhdyskuntarakenteen taloudellisuus paranee
- Yhdyskuntarakenteen tasa-arvoisuus, turvallisuus ja terveellisyys paranevat
- Uusille liikennepalveluille tilaa
- Kaupunkiseutujen kansainvälinen kilpailukyky ja puitteet elinkeinotoiminnalle paranevat

Tietoa verkossa (YM): <http://www.ym.fi/fi->

[FI/Ajankohtaista/Tiedotteet/MALsopimuskausi_puolivalissa_sopimukset_\(47134\)](http://www.ym.fi/fi-FI/Ajankohtaista/Tiedotteet/MALsopimuskausi_puolivalissa_sopimukset_(47134))

MAL-organisoituminen (nykyisellä kaudella)

MAL-sopimusmenettelyn kehittäminen Valtio-osapuolen ryhmä vs. kuntien/seutujen tavoitteet

Helsingin seudun MAL-sopimus
à MAL 2019
- MAL –projektiryhmä

Tampereen seudun MAL-
sopimus
Oulun seudun MAL-
sopimus
Turun seudun MAL-sopimus

MAL-sopimuksen seuranta
- Seurantakokous kerran vuodessa
- Seurantasihteeristö
- HSY seuraa

MAL 2019 –suunnitelma
MAL-neuvottelukunta
- Maankäyttö ja asuminen
HSL – Liikenne
- MAL 2019 –projektiryhmä
koordinoi

Seurantakokous kauden lopussa,
väliseuranta vuosittain

MAL-yhteistyö parhaimmillaan

- **Konkretisoi** kumppanuuksien ja vuoropuhelun tärkeyttä seudun päätöksenteossa – luo uudenlaista hallinto- ja päätöksentekokulttuuria
- **Vahvistaa** kaupunkiseudun kuntien keskinäistä luottamusta ja sitoutumista yhteisiin päätöksiin
- **Lisää ymmärrystä** seudun ja valtion välillä
- **Parantaa** kaupunkiseutujen elinvoiman ja kilpailukyvyn edellytyksiä MAL-asioissa
- **Selkeyttää** keskeisten **MAL-hankkeiden priorisointia**
- **Monipuolistaa kaupunkipolitiikkaa**, työkalupakissa aluekehittämisen keinovalikoima

Kokemuksen mukaan: jos sitoutuminen ontuu...

- **Sitoutumisessa** puutteita puolin ja toisin
- Kaupunkiseudun kunnilla keskinäistä **epäluottamusta**, kuntien välillä **kulttuurieroja** päätöksenteossa ja asioiden valmistelussa
- Kuntien väliset **ristiriidat tai näkemuserot** jätetään ratkaisematta – päättämättömyys on myös päätös!
- **Työläs** valmisteluprosessi ja seurantaprosessi uuvuttaa
- **Kytkenät muuhun päätöksentekoon** joskus epäselviä
- **Ketteryydelle ja tilannejoustolle** ei aina riittävästi tilaa
- **Toteuttamisen edellytysten** pohdinta jää puolitiehen

Miltä MAL-sopimusten tulevaisuus näyttää?

- Nykyiset MAL-sopimukset **voimassa vuoden 2019 loppuun** saakka
- Uuden sopimuskierroksen 2020-2023 valmistelu käynnistynyt, tavoitteena sitoutumisen vahvistaminen puolin ja toisin
- **Päästövähennystavoitteet & ilmastoteemat vahvemmin mukaan**
- Sopimusten **sisältöön liittyviä** aloitteita: palvelurakenne, elinkeinoelämän toimintaedellytykset, energiakysymykset, kestävä rakentaminen jne.
- **Kaupunkiseutujen määrästä käyty keskustelua** – nyt aloitettu neuvottelukierros edelleen valtion ja 4 suurimman seudun välillä
- Verkottumismahdollisuudet muiden sopimusten ja ohjelmien kanssa
- **Sopimuksilla ei ole lainsäädännöllistä perustaa** - onko niin jatkossakin? (Yhteys mal-lainsäädäntöhankkeisiin)

MAL sopimusten tavoitteellisuus, konkretia ja seuranta

MAL –sopimuksen toimenpiteet pyritään esittämään **konkreettisina ja mitattavina ja sellaisina, joiden toteuttamiseen sopimusosapuolilla on toimivaltaa**. (Ei wish-listoja!) Sopimukseen myös kirjataan, miten tavoitteita ja niitä tukevia toimenpiteitä **seurataan**.

Seurannassa keskitytään MAL -menettelyn keskeisiin tavoitteisiin:

- Tiivistyykö ja **eheytykö yhdyskuntarakenne?**
- Vastaako **asuntotuotanto kysyntään?**
- Kehittykö **liikkuminen kestävämpää suuntaan?**

"YM tuottaa MAL sopimuskauden puolivälissä kaikkia MAL-kaupunkiseutuja koskevan seurantakatsauksen hyödyntäen käytössä olevia valtakunnallisia indikaattoreita ja seutujen omia seurantatietoja. Seurannassa arvioidaan MAL-kaupunkiseutujen kehittymistä myös yhtä sopimuskautta pidemmällä aikavälillä ja kehittämistarpeita."

Lähde: Ympäristöministeriö, MAL-sopimusneuvottelijat

Tampereen kaupunkiseudun MAL-sopimus

- 8 kuntaa
- Liikenne
- Kohtuuhintainen asuminen
- Kestävä liikkuminen
- Viher- ja palveluverkko

Verkossa:

https://www.tampereenseutu.fi/tampereen_kaupunkiseutu/mal-sopimus/

MAL1-aiesopimus 2011-2012

MAL2-aiesopimus 2013-2015

MAL3-sopimus 2016-2019

MAL4-sopimus 2020 →

Valmistautuminen
2020 luvulle:
ILMASTO

Sitoutuminen & keskittyminen päälinjauksiin
Ennakointi & seuranta
Jatkosuunnittelu

Tampereen seudun MAL -sopimukset

	Tavoitteet	Keskeiset sopimuskohtat/lkm	Nostona
MAL1 2011-2012	<p>Edistetään kaupunkiseudun maankäytön, asumisen ja liikenteen suunnittelua yhteen sovittavan hankekokonaisuuden toteutumista.</p> <p>Kasvuun varautuminen, palveluiden saatavuuden parantaminen, rakenteen tiivistäminen, keskustojen kehittäminen, asuntotuotannon monipuolistaminen, elinkeinoelämän tukeminen, liikkumisen monipuolistaminen jne.</p>	<p>Maankäyttö: 4 sopimuskohtaa, esim. maapolitiikka, Asuminen: 3 sopimuskohtaa, vuokra-asuntotuotanto, asumisen energiakysymykset, Liikenne: 7 sopimuskohtaa, joukkoliikenne, kevytliikenne, liikkumisen hallinta ja tieverkko</p>	<p>Sopimuskohtat sisälsivät selkeimmin vain seudullisia vaikutuksia omaavia kohteita ja toteutusohjelmia.</p>
MAL2 2013-2015	<p>Kasvuun varautuminen, yhdyskuntarakenteen eheyttäminen, keskustojen kehittäminen, asuntotuotannon monipuolistaminen jne.</p>	<p>Maankäyttö ja palveluverkko: 9 sopimuskohtaa, Asuminen: 9 sopimuskohtaa, Liikenne: 11 sopimuskohtaa</p>	<p>Pienet mal-hankkeet, seudulliset periaatteet palveluverkon suunnittelulle.</p> <p>Tavoitelauseet edellistä sopimusta väljempiä, selvityksiä.</p>
MAL3 2016-2019	<p>Kaupunkiseudun yhdyskuntarakenne eheytyy ohjaamalla asumista, työpaikkoja ja palveluja nykyiseen rakenteeseen, keskustoihin ja joukkoliikennevyöhykkeelle. + Digitalisaatio.</p>	<p>Elinvoimainen seutu: 8 sopimuskohtaa, hankkeita, Vahvat yhdyskunnat: 7 sopimuskohtaa, Sujuva arki: Monipuolinen asuntotuotanto ja asunnottomuuden ennaltaehkäisy, Palvelujen saavutettavuus. /27 kpl</p>	<p>Sisältää teemoja elinvoimasta asumiseen ja liikenteeseen. Hankkeet ja aluekohtaiset suunnitelmat painottuvat. Seutumittakaava jää tarkastelussa vähemmälle.</p>

Tampereen kaupunkiseudun MAL-sopimus 2016-2019

- Sopimuskauden asuntotuotantotavoite on yhteensä n. 12 700 asuntoa, mistä asumiskustannuksiltaan kohtuuhintaisen vuokra-asuntotuotannon osuus on 25 %.
 - Tampereella osuus on 30 %, Orivedellä 10 %, Vesilahdella 5 % ja muissa kunnissa 17 %.
- Valtion tuki pieniin kustannustehokkaisiin liikennehankkeisiin 5 milj. euroa & suurten kaupunkiseutujen joukkoliikennetuki seudulle 8,2 milj. euroa sopimuskaudella
- Liikenteen **kärkihanke on raitiotie, jonka rakentamista valtio tukee 71 M€:lla.**
Tampereen kaavoituksesta merkittävä osa kohdistuu raitiotien vaikutusalueelle.

Raitiotie: 25 vuoden asuntotuotanto raitiotien varrelle

Esimerkki seurannasta: Tampereen seudun MAL3-sopimus ja sen eteneminen

Elinvoimainen kaupunkiseutu

- 1. Lentokentän kehittäminen; sujuvat matkaketjut ja palvelut ●
- 2. Asemakeskus ja Tampere-Riihimäki -yhteysväli ●
- 3. Tampereen raitiotie ●
- 4. Cleantech- ja kiertotalousalueiden kehittämistilanne ●
- 5. Yritysalueiden suunnitteluprosessien kehittäminen ●
- 6. Härmälä-Partola-Lakalaiva ●
- 7. Liikenteen digitalisaatio ja teknologiaratkaisut ●
- 8. Julkiset hankinnat ●

Vahvat yhdyskunnat

- 9. Kuntien strateginen yleiskaavoitus ●
- 10. Maapolitiikka ●
- 11. Yhdyskuntarakenteen monipuolistaminen ja eheyttäminen joukkoliikenneväyhykkeillä ja keskustoissa ●
- 12. Asemanseutujen vahvistuminen ●
- 13. Liityntäpysäköintialueiden suunnittelu ●
- 14. Tavaraliikenteen ratapiha ●
- 15. Viherrakenteen yleissuunnitelma ●

Sujuva arki, monipuolinen asuntotuotanto ja asunnottomuuden ennaltaehkäisy

- 16. Kaavoituksen ja tontinluovutuksen kehittäminen ●
- 17. ARA-tavoitteiden mukainen kaavoitus ja tontinluovutus ●
- ARA-tuotanto
 - Kohtuuhintaisen vuokra-asuntotuotannon kaavoitus- ja tontinluovutusohjelma
- 18. Asuntorakentamisalueiden luovutus valtiolta kunnille ●
- 19. Välivuokrausmenettely ●
- 20. AUNE-sopimus ●

Sujuva arki, palvelujen saavutettavuus

- 21. Keskustojen KÄPY-olosuhteet ja seudulliset pääreitit ●
- 22. Seudulliset pysäköintiperiaatteet ●
- 23. Liikenteen uudet käyttövoimat ●
- 24. Digitalisaatio ja kokeilut liikkumispalveluissa ●
- 25. Joukkoliikenteen houkuttelevuus ja kilpailukyky ●
- 26. Lähijunaliikenteen kehittäminen ●
- 27. Joukkoliikenneviranomaiset ●

Helsingin seutu MAL 2019 -tavoitteet ja päämittarit tavoitetasoineen

Määrävä tavoite

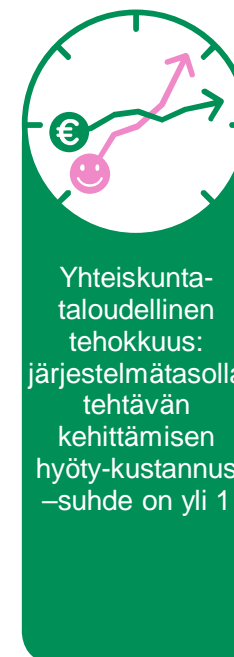
Yhdyskuntarakenteen kestävyys

Aluetalouden kestävyys

Sosiaalinen kestävyys

Taloudellinen kantokyky

”Verkostokaupungit” ja yleiskaavoitus

Tampereen kantakaupungin yleiskaava (2017)

- ”joukkoliikennekaupungin selkärangan muodostaa raitiotie, jonka jatkolinjat ulottuvat naapurikuntiin”
- ”Raitiotie rakennetaan sujuvoittamaan arkea sekä mahdollistamaan kaupungin kasvua ja kehitystä.

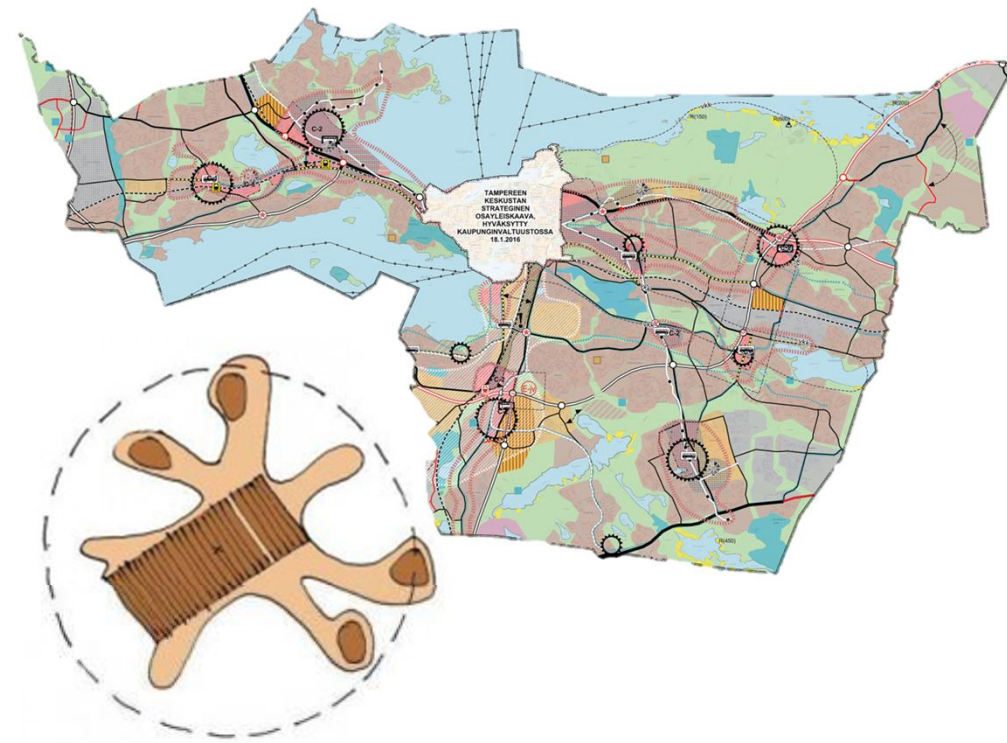
Helsingin yleiskaava, nk. kaupunkikaava (2016)

- ”Helsingistä tulee nykyistä tiiviimmin rakennettu kaupunki, jonka useita keskuksia yhdistää raideliikenne”
- ”Helsinki on vuonna 2050 raideliikenteen verkostokaupunki, jossa on vahva, nykyistä laajempi pääkeskus.”
- ”Yleiskaavan keskeinen ohjausväline on mitoitus. Tiiviimmin rakennettaviksi osoitetaan raideliikenteen asemat, keskeiset pysäkin ja solmukohdat”

Turun strategia 2029 ja yleiskaava (– 2019)

- ”Turku edistää kestävästä kehitystä eheyttämällä yhdyskuntarakennetta ja torjumalla eriarvoisuutta.”
- Turku edistää eri liikennemuotojen yhteensopivuutta ja kehittää joukkoliikennettä seudullisesta näkökulmasta, perustana on nopeudeltaan ja vuorotarjonnaltaan kilpailukykyinen runkoverkko.”
- Turku panostaa liikkumistarpeen vähentämiseen tiivistämällä kaupunkirakennetta ja lisäämällä digitaalisia itsepalvelumahdollisuuksia.”

Dia esitetty kaupunkitutkimuspäivillä 2018: Sankala & Kosonen

Helsinki kasvaa kestävästi

Helsingin uusi yleiskaava on kaupunkikaava. Se viitoittaa kaupungin kasvua. Yleiskaava mahdollistaa sen, että Helsingissä on vuonna 2050 noin 860 000 asukasta ja 560 000 työpaikkaa. Helsingistä tulee nykyistä tiiviimmin rakennettu kaupunki, jonka useita keskuksia yhdistää raideliikenne. Kantakaupunki laajenee kaupunkibulevardeiksi muutettujen moottoritiemäisten väylien varsiille.

Helsinki tavoittelee nollakiloksidipäästöihin ja on ollen hiilineutraali kymmenessä.

Hyvään kaupunkielämään kuuluu virkistysalueet ja mahdollisuus viheralueille, kaupunkikulttuurin ympäristöt, puistot, aukioita ja kaupunkitapahtumien vähyä elementti helsinkiläisen ja merenrantaa Helsinki jokainen meistä nauttii.

Urbani asumista monipuolisilla mahdollisuuksilla arvostetaan. Kaupunki haluaa tarjota hyvää elämää ja joiden unelmana on kenties sama kaupunkikokemus Helsingissä on nonläheisiä asuinympäristöjä.

Uuden sopimuskierroksen sopijatahot

Neuvottelut käynnistyneet syksyllä 2018 (ministeriön kirje seuduille)

Ympäristöministeriö koordinoi

- Valtion muut osapuolet (LVM, TEM, VM, Liikennevirasto, ARA, ELY-keskus)

Valmistelutyöryhmä kaupunkiseuduittain:

- Helsingin seutu, Oulun seutu, Tampereen ja Turun seudut
- Ryhmän tehtävänä on valmistella MAL-sopimuksen sisältöä poliittista päätöksentekoa varten
- Keskuskaupunki (kaupungit) & kehyskunnat sopimusseuduilla
- Suora yhteys valtion ja seudun kuntien välillä

Lähde: Ympäristöministeriö, MAL-sopimusneuvottelijat

Uuden sopimuskierroksen keskeiset tavoitteet

- yhdyskuntarakenteen eheyttäminen, riittävän ja kohtuuhintaisen asuntotuotannon turvaaminen sekä kestävästä liikennejärjestelmästä edistäminen.
- kiinnitetään aiempaa enemmän huomiota ilmastonmuutoksen hidastamiseen liittyviin toimenpiteisiin, etenkin liikenteen päästöjen vähentämiseen, sekä kestävästä kaupunkikehittämiseen.
- kaupunkiseutujen kuntien välisen sekä kaupunkiseudun ja valtion keskinäisen yhteistyön lisääminen
- seudullisen kehittämisnäkökulman vahvistaminen.

”Vaikka MAL-sopimukset laaditaan lähtökohtaisesti neljäksi vuodeksi, on sopimuksissa tarpeen tuoda esille mal- tavoitetila seudulla myös pidemmällä aikavälillä.”

MAL-sopimusten teemoja kaudelle 2020-2023

Maankäyttö

- Riittävän kaava- ja tonttivarannon turvaaminen kestäväillä kulkumuodoilla hyvin saavutettavilla sijainneilla sekä asumiselle, työpaikoille että lähipalveluille.
- Asemanseutujen maankäyttöpotentiaalia hyödynnetään.
- Täydennysrakentamisen edellytyksiä ja tiivistettävien alueiden asumisviihtyvyyttä parannetaan.
- Edistetään vähähiilistä rakentamista, etenkin puurakentamista.

MAL-sopimusten teemoja 2020-2023

Asuminen

- Asuntotuotannossa kohtuuhintainen ja monipuolinen asuntotuotanto keskustoissa ja hyvillä joukkoliikennealueilla tukee kestävästä kaupunkikehitystä.
- Monipuolisuutta tarvitaan asuntotyypeissä, asuntojen koossa ja hallintamuodoissa.
- Valtion käytöstä vapautuvan maanomaisuuden luovuttaminen asuntotuotantoon soveltuvilla alueilla kohtuuhinnalla
- Erityisryhmien asuminen, segregaaation torjuminen sekä asunnottomuuden vähentäminen ovat myös MAL-sopimuksissa tarkasteltavia teemoja.

Lähde: Ympäristöministeriö, MAL-sopimusneuvottelijat

Liikenne: Kaupunkiseudut ovat tärkeässä roolissa liikenteelle asetettujen päästötavoitteiden saavuttamisessa.

Liikennejärjestelmän kehittämisessä on vahva ilmastopainotus.

- Tarkoittaa mm. kestävien liikkumismuotojen, kuten joukko- ja pyöräliikenteen ja kävelyn sekä henkilöautosuoritetta vähentävien liikkumisen palveluiden edistämistä.
- Vähäpäästöisten liikenteen käyttövoimien käyttöön ottoa.

Hiiletön Liikenne 2045 - Liikenteen ilmastopolitiikan työryhmä antaa joulukuussa raporttinsa toimenpiteistä, joilla liikenteen päästötavoite voitaisiin saavuttaa ja **edetä kohti hiiletöntä liikennettä vuonna 2045.**

Ø Liikenteen hinnoitteluun ja verotukseen liittyviä toimia ja kulkumuodon valintaan liittyviä taloudellisia kannustimien tarkastelu sekä päästövähennystavoitteiden ja tiiviin yhdyskuntarakenteen välisen yhteyden arviointi

Kaupunkiseutujen MAL- ja liikennejärjestelmäslun yhtensovittamisessa ratkaistavia kysymyksiä

Kaupunkiseututasolla olennaista kestävän liikennejärjestelmän ja yhdyskuntarakenteen edellytysten luominen

- päästötavoitteiden saavuttaminen ratkaistaan kaupunkiseuduilla
- seudullisen ja valtakunnallisen näkemyksen ja tarpeiden yhteensovitus
- miten saadaan päättäminen aidosti seudulliseksi ja ensisijaisesti seudun kokonaisuutua katsovaksi?
- kytkennät sopimusmaailmaan -> mukaan lainsäädäntöön vai muulta pohjalta?

Yhteydet MRL-uudistukseen: Kuntakaavoituksen kaksi tasoa

- koko kunnan kehittämisperiaatteet ja –linjaukset
- skaalautuva kuntakaava
- liikennealueet osana kaupunkitilaa
- kestävän liikkumisen edellytysten varmistaminen laajasti

YM:n keskustelupaperi suunnittelujärjestelmän uudistamisen suuntaviivoista

- Alueidenkäytön ohjaukseen kohdistuu tulevaisuudessakin kansallisia, maakunnallisia ja kuntatason tarpeita. Kaupunkiseutujen suunnittelua on tarpeen vahvistaa
- Valtakunnalliset intressit ja maakuntatason strategiset linjaukset muodostaisivat kehikon kaupunkiseutujen ja kuntien suunnittelulle
- Varsinaisia kaavatasoja olisi kaksi: nimettyjen kaupunkiseutujen strateginen kaava sekä kuntatason alueidenkäytön toteuttamista ohjaava kaava, joka korvaisi nykyisen kaltaisen asemakaavan ja kunnan yleiskaavan
- Valmistelussa tarkastellaan vaihtoehtona myös nykyisen suunnittelujärjestelmän kehittämiseen pohjautuvaa mallia. Lähtökohtana siis olisivat nykyiset suunnitteluvälineet joita kehitettäisiin sekä sisällön että oikeusvaikutusten osalta.

Kaupunkiseutujen suunnittelu MRL-uudistuksessa

Tilanne nyt: MRL:ssä mainitaan pääkaupunkiseudun yhteinen yleiskaava. Kaupunkiseututason suunnittelua tehdään käytännössä *vapaamuotoisesti MAL-sopimusmenettelyllä*

Vaihtoehto A

Kaupunkiseudun toiminnallisen kokonaisuuden kattava yleispiirteinen kaupunkiyleiskaava, sisältäisi myös kaavan toteuttamiseen liittyviä periaatteita. Osin oikeusvaikutteinen.

Vaihtoehto B

Yhteisen yleiskaavan kehittäminen kaupunkiseutujen toiminnallisen kokonaisuuden suunnittelun välineenä. Vaihtoehtona kaupunkiseudun kattava maakuntakaava laadittuna yhteistyössä kaupunkiseudun kuntien kanssa.

KIITOS

Kati-Jasmin Kosonen
kati-jasmin.kosonen@tampereenseutu.fi
040 -195 2852

www.mal-verkosto.fi
www.kaupunkiseutu.fi
www.asemaseutu.fi
www.bemine.fi